LUONTO JA YMPÄRISTÖ

Onpa pesälle pyrkinyt näätäkin saanut haukalta selkäänsä. **RENGASTAJA PEKKA PAARMAN**

JORMA LUHTA/KUVALIITERI.FI

Muuttohaukka pesi aiemmin koko Suomessa. Kanta kutistui 1970-luvulla vain 30 pariin. Nyt reviirejä on maassamme noin 250.

Muuttohaukka on aapasoiden ohjus

Muuttohaukka juoksuttaa rengastajansa vetisille soille.

SODANKYLÄ
Aavan yllä suhisee. Kyseessä ei ole suihkukone, vaan sorsan perään taivaan sinestä syöksyvä muuttohaukkakoiras. Pian jysähtää ja taivaalta sataa repullinen höyheniä.

”Kun syöksyssä on vauhtia yli 300 kilometriä tunnissa, tälli on tyrmäävä. Saalis rojahtaa märkään suohon raanassa tai hengettömänä, karkuun se ei pääse”, kertoo muuttohaukkoja eniten maailmassa rengastanut **Pekka Paarman** Sodankylästä.

Saalis vaihdetaan lennossa

Etenkin uros saalistaa, se tipauttaa saaliinsa selällään lentävälle naaraalle.

”Ei siinä maassa turhaan käydä. Poikaset syövät nelisensataa saalislintua. Onpa linnunluiden ja jalkarenkaiden joukossa näkynyt hauen päitä ja ahvenen selkäruotojakin.”

Paarman muistelee tapausta, missä muuttohaukat pudottivat korppikaksikon lennosta.

”Ne erehtyivät liihottamaan muuttohaukan pesimäsuon yli. Molemmat pudotettiin kanveesiin kahdesti, ne hiippailivat lopulta varvikon suojissa metsään. Onpa pesälle pyrkinyt näätäkin saanut haukalta selkäänsä.”

Pieni ja pippurinen

Puhki nokittuja peukaloitaan esittelevä Paarman sanoo, että muuttohaukka on aggressiivinen petolintu jo pienestä pitäen, varsinainen soiden kingi. Pesällä rengastajaa odottaa tavallisesti 2–4 sähisevää poikasta.

”Poikasetkin ovat tosi äksyjä. Kun menen pesälle, ne heittäytyvät selälleen ja potkivat ja nokkivat sen, minkä kerkeävät. Ja huutavat. Kun vielä emokin huutaa samaan kuoroon, on meteli melkoinen.”

Mies tietää, mistä puhuu. Jo 619 muuttohaukan poikasta on saanut Paarmanilta kihlat kinttuihinsa viimeisen 30 vuoden aikana.

Aikuisia lintuja hän on nähnyt rengastajan urakan aikana toista tuhatta.

”Sen enempää niitä on tuskin kukaan muu nähnyt ainakaan pesimäsoilla.”

Pesät rapakon takana

Muuttohaukka rakentaa pesänsä Lapin aapasoiden vetisimmille rimmille. Joka aikoo sen rengastaa, joutuu uimaan rapakossa.

”Monesti olen uponnut suohon kaulaani myöten. Hengenlähtökin on saattanut olla joskus liki. Metsäsukset ovat hyvä kulkuneuvo suolla. Auton katolle köytetyt sukset tuovat paheksuvia katseita, varsinkin heinäkuussa”, nauraa Paarman.

Rengastajat ukkoutuvat nopeasti. Uusia reviirinratsaajia on vaikea löytää. Nykynuoret eivät hevin ryhdy harrastamaan suokävelyä.

Moni kisällikokelas on käynyt suolla Paarmanin mukana, mutta kerta on jäänyt viimeiseksi.

”Eipä niitä ole sen jälkeen näkynyt. Rengastusluvan saadakseen joutuu ensin kulkemaan kokeneen rengastajan mukana pesillä pari vuotta ja suorittamaan tutkinnon, missä pitää tunnistaa muun muassa kaikki Suomen linnut.”

Homma vaatii hulluutta

Ainut korvaus kovasta työstä on Metsähallituksen maksama kilometrikorvaus, josta verottajakin vie osansa.

”Eihän tämä lyö leiville, hullujen hommaa. Heinäkuussa suolle on lähdettävä joka päivä.”

Paarman on jättänyt kaukaisimpia muuttohaukkareviirejä nuorempien hoidettavaksi. Pohjoisimpia pesiä tarkistaa **Susanna Ikola** Helsingistä.

”Pääsin rengastushommiin aluksi isäni kanssa, nykyään rengastan muuttohaukkoja itsenäisesti. Nyt olen Lapissa viikon verran, tarkastan tällä reissulla 16 reviiriä. Oma rengastuslupa minulla on ollut jo muutaman vuoden”, hän kertoo.

Ikola sanoo olevansa huono kiipeäjä. ”Nämä minun lajit ovat onneksi sellaisia, että kiipeäminen jää vähälle. Muuttohaukkojen lisäksi rengastan suo- ja sarvipöllöjä.”

Rengastaminen aloitettiin Suomessa vuonna 1913. Ensi vuonna tulee kuluneeksi sata vuotta rengastustoiminnan aloittamisesta.

KARI LINDHOLM

MUUTTOHAUKKA

Tehokas saalistaja

Muuttohaukka on lajina vaarantunut.
Kävi lähellä sukupuuttoa 1970-luvulla.
Poikasia 2–4.
Poikasten kuolleisuus suurta.
Pesii etenkin vetisillä aapasoilla.
Reviirejä Suomessa noin 250.

JAQUES LOSET

”Muuttohaukan pojat ovat äkäisiä pienestä pitäen”, kertoo muuttohaukkojen rengastuksen maailmanennätysmies Pekka Paarman.

Tuula Hietanen näyttää, miten vesitaskun hanasta annostellaan kasteluvettä. Hän on mukana vesitaskun kehittäneessä perheyrityksessä.

Vesitasku säilöö sateen kasteluvedeksi

Heinolalaisen yrityksen Houseman Oy:n kehittämä vesitasku kerää katolta valuvan sadeveden. Sitä voi käyttää puutarhan kasteluun, jolloin ei tarvitse tuhlata käsiteltyä juomavettä.

Keksintö palvelee rakentamisen uutta suuntausta, jossa hulevedet pyritään hyödyntämään kiinteistön tontilla.

Ympäristöön valuvat hulevedet kuormittavat ympäristöä ja niiden käsittely on yhteiskunnalle kallista. Sadeveden kerääminen säästää paisti ympäristöä myös omaa ja yhteiskunnan kukkaroa.

Vesitasku on esillä Tampereen asuntomessuilla.

Yritys osallistui keksinnöllään liikeidean jalostuskilpailuun viime syksynä. Kilpailussa saadun menestyksen myötä tuote kehitettiin Lahden Tiede- ja yrityspuiston suojissa valmiiksi kuluneen talven aikana.

Perustukset pysyvät kuivina

Vesitasku asennetaan syöksytorven alle. Sieltä valuva vesi menee kannessa olevan sihdin kautta säiliöön. 190 litraa vetävän säiliön täytyttyä ylivuotovesi ohjautuu talon sadevesijärjestelmään ja talon perustukset pysyvät kuivana.

Kerätty kasteluvesi otetaan käyttöön säiliön alaosassa olevasta hanasta. Talvella vesitaskuun valuvat vedet ohjautuvat suoraan ylivuotoputkeen. Säiliö pysyy tyhjänä ja se voidaan jättää paikalleen syöksytorven alle.

Kotimainen tuote on muotoiltu siten, että lapset eivät pääse putoamaan säiliöön.

Sadeveden kerääminen on kasva trendi maailmalla, joten yritys tähyää myös vientimarkkinoille.

MT

Vesitasku on esillä messukohteessa 36 Deko-talon hyvinvointikoti. Tampereen asuntomessut päättyvät 12.8.

YMPÄRISTÖSTÄ LYHYESTI

Kompostointi ei kiinnosta

Kyselytutkimuksen mukaan vain neljännes pientaloyhtiöiden asukkaista kompostoi jätteensä. Sen sijaan omakotiasujista runsas puolet kompostoi.

Tulokset ilmenevät Biolanin TNS Gallupilla teettämästä tutkimuksesta, johon vastasi yli tuhat suomalaista pientaloasujaa.

Tulosten mukaan nuoret ovat haluttomampia kompostoimaan kuin vanhemmat ikäluokat.

VERKOSSA SANOTTUA

Marjanpoiminnan käytännöt ja työehdot puhuttavat MT:n lukijoita

Luonnontuoteteollisuus toivoo työryhmää

Kaupallinen metsämarjojen poiminta tulisi edelleen sallia jokamiehenoikeuksilla, mutta siihen liittyviä käytäntöjä pitäisi kehittää, toteaa Luonnontuoteteollisuusyhdistys, joka on Elintarviketeollisuus ry:n (ETL) jäsen.

Yhdistys teki maanantaina ehdotuksen työryhmästä, joka määrittelisi yhteiset pelisäännöt sille, mistä ja miten marjoja poimitaan.

Nimimerkki Timo arvioi viime perjantaina MT:n verkkosivulla ilmestynyttä uutista, jossa Arktiset Aromit katsoi Luonnontuoteteollisuusyhdistyksen tavoin luvanvaraisuuden hankalaksi toteuttaa käytännössä.

Nimimerkki muistutti kommentissaan, että tiedot maanomistajista karttoineen on saatavissa Maanmittauslaitokselta reaaliaikaisina.

”Tärkeämpi asia ovat ulkomaisten poimijoiden työehdot. Niistä pitäisi säätää lailla. Nykyinen orjatyö antaa huonon kuvan meidän pohjoismaisesta hyvinvointivaltiosta”, Timo jatkoi.

Samoilla linjoilla on kommentissaan **Matti Myllyniemi**: ”Eikö työsuojeluviranomaiset voi ottaa valvontaansa jo nykyisillä ohjeistuksilla järjestettyä marjanpoimintaa, joka lienee helppo erottaa normaalista jokamiehen poiminnasta jo ulkoisilta puitteiltaan?”

Hän myös kummeksuu ulkomaalaisille maksettavia palkkoja perustuen Helsingin Sanomien uutiseen mustikan torimyynnistä, kun tietää vaaditun työajan ja polttoaineiden hinnat.

”Lappuun oli jälkeenpäin rustattu ’kotimaista’ ja ’Mäntsälästä’! Miten halvalla se tukku lieneekään vastaanottanut erän, jota voi myydä torilla 4 eurolla?”

”On pakko kysyä, onko jokaisella kyseessä olevaan alaan liittyvällä toimijalla puhtaat jauhot pussissa”, Onko oheistoimintana ulkomaisille poimijoille myyty palvelu (majoitus, auto, jne.) ilmoitettu verotuksessa? Vai onko kysymyksessä harmaa talous?”, pohti edelleen nimimerkki Ymmärrystä maaseudun asukkaille Helsingistä.

”Pelisäännöt eivät ole toteutuneet”

Maa- ja metsätalousministeri **Jari Koskinen** (kok.) katsoi viime torstaina, että kaupalliseen marjanpoimintaan tarvitaan nykyistä tarkemmat pelisäännöt. Hän korosti silti marjayrittäjien ja maanomistajien kykyä sopia asiat tapauskohtaisesti sen sijaan, että jokamiehenoikeuksia lähdettäisiin rajaamaan lakiteitse.

Seija Ylitalo lähetti ministeri Koskiselle tiukkasanaisia terveisiä. Lapin Liitto on hänen mukaansa jo pyrkinyt sopimaan isoimpien marjayritysten kanssa pelisäännöistä.

”Marjafirmat eivät ole koskaan sitä noudattaneet; ne ovat opastaneet poimijoitaan jokamiehenoikeudelle, roskaaminen ja tulien pito jatkuu.”

Hän vaatii jokamiehenoikeuden rajaamista ja sanktioita: ”Ilman niitä ei marjarauhaa tule.”

Yle: Kysyntää on, poimijoita puuttuu

ETL:n tiedotteessa muistutettiin maanantaina, että teollisuus ei saa riittävästi kotimaisia marjoja ilman ulkomaalaisia marjanpoimijoita. Marjanjalostajien käyttämistä metsämarjoista 90 prosenttia on nykyisin ulkomaalaisten poimimia.

Suomalaisella mustikka- ja puolukkasadolla olisi nykyistä enemmän kysyntää ulkomailla. Kysyntään ei pystytä kuitenkaan vastaamaan, koska poimijoita ei ole tarpeeksi, uutisoi Yle maanantaina.

Hedelmän- ja marjanviljelijöiden liiton Satakunnan piirin puheenjohtaja **Tommi Anttila** sanoo, että mustikkaa on kysytty jopa Kiinasta ja puolukkaa haluttaisiin muun muassa Saksaan, Hollantiin ja Itävaltaan.

Marjakeskustelu lähti liikkeelle pari viikkoa sitten MT:n uutisoitua Maa- ja metsätaloustuottajain keskusjärjestön (MTK) haluavan rajata kaupallista marjanpoimintaa. Tuolloin MTK:sta todettiin muun muassa, että luonnonmarjojen poimiminen ei ole perinteistä jokamiehenoikeuksiin kuuluvaa toimintaa.

KAIJALEENA RUNSTEN

Verkkokeskustelua voi jatkaa osoitteessa www.maaseuduntulevaisuus.fi.